

Ismét Strasbourgban

Lapunk olvasói ez évi áprilisi számunkban olvashattak beszámolót arról a szakértői tanácskozásról, amely a közép- és kelet-európai könyvtárügyek európai integrálódásával foglalkozott. Nos, ahhoz csatlakozóan 1994. május 19-20-án ismét Strasbourgban rendezett az Európa Tanács Nevelési, Kulturális és Sport Igazgatósága az EBLIDA-val (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) közösen egy szemináriumot az Európai Unió támogatásával a következő címmel: A könyvtári egyesületek össz-európai fóruma megteremtése felé.

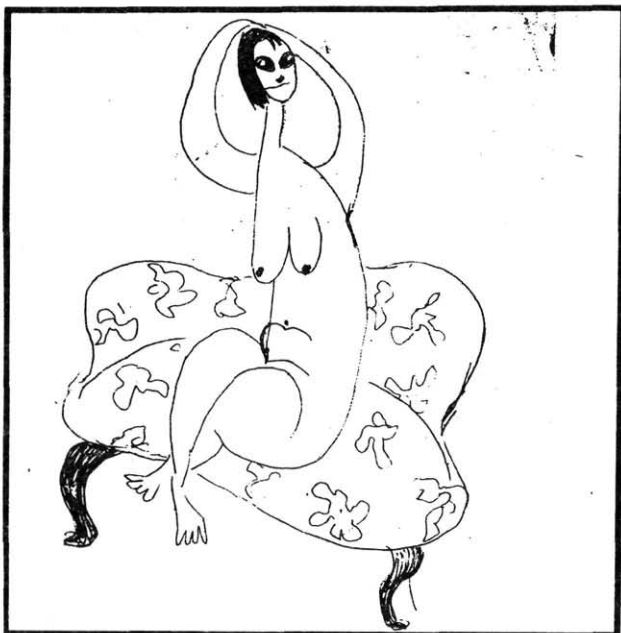
E szemináriumra már valóban Európa minden országából hívtak résztvevőket. Sajnos, különféle okok miatt nem voltak jelen Németország, Ausztria, a FÁK államai és még egy-két ország képviselői; ennek ellenére megállapítható, hogy a kérdéseket most már Európa egésze szempontjából vették szemügyre. A szeminárium először tájékoztatókat hallgatott meg: hat ország könyvtáros egyesülete célkitűzéseiről, tevékenységéről, szervezetéről, nemzetközi kapcsolatairól. Anglia, Írország, Románia, Portugália és Dánia mellett a Magyar Könyvtárosok Egyesületét érte az a megtiszteltetés, hogy bemutatkozhassék ezen a nemzetközi fórumon.

Majd a szeminárium három fő témájának megtárgyalására került sor három munkacsoportban: 1. a könyvtáros egyesületek menedzselése, 2. könyvtári törvényhozás, 3. könyvtárosképzés.

Az első csoport olyan kérdéseket vizsgált meg, mint a könyvtári egyesületek legitimációja, szakmai érdekképviseleti szerepe, tevékenységi köre, a tagságnak nyújtott szolgáltatásaik, kutatási feladataik. Figyelmet fordítottak a szervezeti megoldásokra, az emberi és anyagi erőforrásokra (sok egyesületnek éppen az a gyengesége, hogy társadalmi munkán és az igen szerény tagdíjakon alapul a tevékenysége), az egyesületek társadalmi képmására, a lobbizásra, a kommunikációs csatornákra, az egyesület szakszervezeti funkcióira (dán minta!) és további olyan kérdésekre, amelyek nagyon is mindennapi gondot jelentenek minden egyesületi tisztségviselőnek.

A második csoport először rövid beszámolókat hallgatott meg néhány ország könyvtári törvénykezésének állásáról, hatásáról, törekvéseiről. Arra jutott, hogy ha mintát nem vehetnek is egymás törvényeiről, de tanulságokat levonhatnak belőlük a maguk számára az egyes országok. Ezért esettanulmányokra van szükség, a helyzet bibliográfiai áttekintésére, s országonként megállapítani, mit és hogyan kell tulajdonképpen törvénnyel rendezni. Mindenestre túlzott várakozásokat nem szabad fűzni a jogszabályokhoz, intették egymást a résztvevők. Viszont igen lényegesnek tartották, hogy két alapvető fontosságú terület, a kötelesepéldányügy és a szerzői jog, beleértve a nyilvános kölcsönzés jogát, rendezést nyerjen, mégpedig egységesen, az európai normáknak megfelelően.

A harmadik csoport azt állapította meg, hogy természetszerűleg nagy különbségek vannak a könyvtárosképzéssel szemben támasztott igényekben, tekintettel az adott ország könyvtárügyének állapotára. Általános törekvés a szakmai színvonal emelése. Kiemelt figyelmet kell kapnia a képzésben az au-

tomatizációnak, a könyvtári menedzsmentnek, az állományvédelemnek. Célszerű megállapítani a nemzeti könyvtáraknak a könyvtárosképzésben betöltött funkcióit, hiszen bennük hatalmas tudásanyag és know-how halmozódik fel. Szükség van a jó oktatási segédletek, tankönyvek nemzeti nyelvekre való lefordítására, s az oktatók ki- és továbbképzésére.

Mindegyik csoport súlyt helyezett az európai együttműködésből fakadó lehetőségekre, s kérte az Európa Tanácsot, hogy az Európai Unió égisze alatt futó programokban a könyvtárak is kapjanak egyre nagyobb helyet. Az Európa Tanács illetékesei további akciókat helyeztek e téren kilátásba. (Például ez év október 12-14-én az European Foundation for Library Cooperation az európai könyvtári hálózatbiztosításról rendez konferenciát; az Európai Unió fedezi néhány közép- és kelet-európai meghívott költségeit.)

A beszámoló elején történt említés az EBLIDA-ról. A szeminárium résztvevői részletesebb tájékoztatást is kaptak *Emanuella J.C. Giavarrától*, az EBLIDA hágai irodájának igazgatójától a szervezet tevékenységéről. Itt most csak annyit, hogy az EBLIDA-t ugyan az Európai Unióhoz tartozó országokban működő egyesületek alapították, de társult tagjai közé léphetnek más európai államok egyesületei, intézményei is. (A társult tagság azt jelenti, hogy a tag minden szolgáltatásban részesül, de nincs szavazati joga.) Az EBLIDA-tagság olyan előnyöket kínál, hogy rendszeres tájékoztatást kaphatnak könyvtáraink, könyvtárcsoportjaink mindazokról az együttműködési és finanszírozási lehetőségekről, amelyek meglehetősen bőséggel állnak az európai könyvtárak rendelkezésére. Talán tudott, hogy az Európai Unió néhány programjába (Copernicus, Leonardo da Vinci stb.) csak úgy kapcsolódhat be egy Unióhoz tartozó ország könyvtára, ha partnerre talált valamely Unióhoz tartozó ország könyvtárában. Nos, többek között a partneri kap-

csolatok létrejöttéhez adhat óriási segítséget az EBLIDA, s személy szerint az igazgatónő agilitása és készségessége. A magyar Könyvtári és Informatikai Kamara 1994. május 26-ai közgyűlésén el is hangzott a javaslat, hogy a KIK lépjen be az ELIDA-ba és közvetítse tagja számára az itt nyert információkat a programokról, a csatlakozási és finanszírozási lehetőségekről; nincs akadálya annak sem, hogy az EBLIDA hírlevelét többszörözze vagy magyarra fordítsa. Remélhetőleg a KIK hamarosan pozitív döntést hoz ebben az ügyben.

Annál is inkább, mert az Európai Unió és az Európa Tanács előtt ott vannak az 1994 februári szakértői értekezlet javaslatai, melyek számos akciót irányoznak elő Közép- és Kelet-Európa könyvtárügyeinek támogatására, s várják az említett szervek anyagi és erkölcsi támogatását. A javaslatok mind-egyikét itt nem sorolhatjuk fel (talán vállalkozik valamelyik szaklapunk a teljes dokumentum közzétételére), csak néhányukat említhetjük meg:

- európai szeminárium a könyvtári törvénykezésről (előzetes megbeszélések során Magyarország is felmerült mint potenciális színhely és rendező),

- a katalógusok automatizálása, s ezen belül különösen a közművelődési könyvtári regionális közös katalógusok létrehozása, a nemzeti bibliográfiák CD-ROM-on való közzététele, a könyvtári automatizálás nemzeti szabványainak kidolgozása, a katalógusok visszamenőleges konvertálása elektronikus hordozóra,

- tankönyvek lefordítása, különösen a könyvtári menedzsment és hatékonyság témakörében,

- a könyvtári munkatársak személycseréje,

- a könyvtárosképző intézmények együttműködésének fokozása a tantervek és az oktatási módszerek tekintetében,

- az állományvédelem és konzerválás know-how-jának a cseréje.

Ebből a rövid felsorolásból is látszik, hogy számunkra égetően fontos és aktuális feladatok megoldásához kaphatnánk segítséget az EBLIDA-tól: segíthet földeríteni az anyagi támogatást nyújtó forrásokat, megtalálni az együttműködésre kész partnereket, s egyáltalán bekapcsolódní Európa könyvtári rendszerébe most már nemcsak a párbeszéd szintjén, hanem az érdemi munkában is.

Az ügy iránt érdeklődők az MKE titkárságán tekinthetik meg a vonatkozó dokumentumokat és kaphatnak részletesebb tájékoztatást.

Papp István

Tanácskozás a hazai németek könyvtári helyzetéről

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár rendezésében 1994. április 25-27. között háromnapos konferencia zajlott, amelynek házigazdája a Tolna Megyei Könyvtár volt. A konferencia a magyarországi német nemzetiség könyvtári ellátásának a helyzetét és a fejlesztés lehetőségeit választotta témájául.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár évtizedek óta feladatának tekinti, hogy a magyarországi nemzetiségek könyvtári és olvasási kultúráját támogassa, színvonalát emelje, kapcsolatrendszerét élénkebbé tegye. A sokrétű munka során számtalan tudományos tanulmány készült (szociológiai, néprajzi, nyelvészeti

stb.), bibliográfiák és adattárak születtek, két éve pedig megindult a nemzetiségekkel foglalkozó sajtó számítógépes adatbázisának a megteremtése. Tudományos elemzések írásán és tájékoztató rendszerek szerkesztésén kívül a folyamatos módszertani koordinálás is feladata az Országos Idegennyelvű Könyvtár Nemzetiségi Főosztályának. A „módszertani koordinálás” kifejezés maga is sokrétű tevékenységet jelent: a kapcsolatteremtést és -tartást a nemzetiségi könyvtárakkal, a folyamatos könyvajánlást és a könyvbeszerzés támogatását, de olyan tevékenységek szervezését is, mint az olvasótábori foglalkozások, a vers- és prózamondó versenyek és egyéb nemzetiségi kulturális rendezvények.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár folyamatosan szervez találkozót egy-egy nemzetiség könyvtári vezetőivel és munkatársaival, lehetőleg évente áttekintik, megtárgyalják a közelmúlt eseményeit és a közeljövő kiállításait. Az állandó kapcsolattartás mellett ezeken a találkozókön a résztvevő könyvtárosok közvetlenül kicserélhetik tapasztalataikat, beszámolhatnak gondjaikról és az eredményes megoldási lehetőségekről.

Tudatosan választotta az OIK a Tolna Megyei Könyvtár rendezési ajánlatát a magyarországi németek könyvtári helyzetéről tartandó tanácskozáshoz. A Dél-Dunántúlon, ezen belül is Tolna megyében élnek Magyarországon a legnagyobb számban és a legnagyobb sűrűségben németek, itt a legeleveníőbb a német nyelvi és kulturális hagyomány, és talán itt a legdinamikusabb a kapcsolatteremtés igénye a német nyelvű országokkal. (A kapcsolat a legtöbb esetben nem szorítkozik testvérvárosi szerződések megkötésére. A Tolna megyeiek élénk érdeklődéssel fordulnak „az ősi gyökerek” felé: felkutatni és megismerni igyekeznek azokat a tartományokat és városokat, amelyekből ősük két-három évszázaddal ezelőtt, vagy még régebben, Magyarországra költöztek. De természetesen ápolják a rokoni szálakat is a II. világháború után kitelepített németekkel is, akik régi-új hazájukban élnek, de szülőföldjüknek még mindig Tolna megyét, illetve Magyarországot tekintik.)

A hazai nemzetiségek azonosságadata, kulturális-szellemi alkotóereje, hagyományörző képessége napjainkban ismét az érdeklődés előterébe került. Világméretű jelenség a helyi közösségek öntudatosodása és megerősödése, a kis népek és nyelvek társadalmi és szellemi egyensúlyteremtő erejének felismerése és az a politikai szándék, hogy ezeket a törekvéseket törvényi szabályozással védjék és támogassák. Magyarországon a nemzetiségi és etnikumok politikai, társadalmi és kulturális helyzetét szabályozó törvényt – köztudottan – 1993 nyarán fogadta el az országgyűlés.

Az új nemzetiségi törvény értelmezése és értékelése ugyan nem ennek a beszámolóknak a feladata, de az tény, hogy egy sor kérdésben új helyzetet teremtett a nemzetiségek kulturális életében. Ennek az „új helyzetnek” vannak egyértelműen biztató és előremutató elemei és vannak olyan összetevői, amelyek értékéről csak a gyakorlat mondhatja ki a végső szót. A német nemzetiségi könyvtárügy megváltozóban lévő helyzetének áttekintése tehát mindenképpen időszerű feladat volt.

A háromnapos konferencia napirendjének összeállítását az a szándék vezérelte, hogy lehetőleg a fent említett problémák mindegyike hangot kapjon az előadásokban, vagy mód nyíljon megtárgyalására a kötetlen kerekasztal-beszélgetés során.

A meghívottak között szerepeltek az országos és a nemzetiségi politika képviselői (*Heinek Ottó*, az Etnikai és Nemzeti Kisebbségi Hivatal kabinet-

főnöke, *Hambuch Géza*, a Magyarországi Németek Szövetségének elnöke, *Mérey Hilda*, a Művelődési és Kulturális Minisztérium Nemzetiségi Főosztályának német referense), ott voltak a nemzetiségi könyvtárügy országos irányítói (*Sóron László*, a Művelődési és Kulturális Minisztérium Könyvtári Osztályának vezetője, *Kishegyi Viktória*, a Magyar Művelődési Intézet német referense), valamint azoknak a megyéknek a könyvtári vezetői, amelyekben jelentős számú német nemzetiség él (Tolna, Baranya, Fejér, Vas, Komárom-Esztergom, Pest, Bács-Kiskun, Hajdú-Bihar). A meghívottak listáján szerepeltek az említett megyei közgyűlések nemzetiségi referensei is, sajnos közülük csak a rendezésben résztvevő Tolna megye képviseltette magát.

A Tolna Megyei Közgyűlés tanácskozó termében – az ünnepélyes megnyitók elhangzása után – Heinek Ottó a közelmúltban született nemzetiségi törvény lehetőségeiről beszélt. Hangsúlyozta a nemzetiségi önkormányzatok létrehozásának fontosságát, számbavette azokat a területeket, amelyeken a nemzetiségi önkormányzatok eredménnyel működhetnek – a könyvtárügyet is nyomatékkal ezek közé sorolta. A törvény lényegének azonban azt a megváltozott (vagy legalább is a változás folyamatában lévő) társadalmi légkört nevezte, amely a nemzetiségiéket körülveszi, önmagukra találásukat és tevékenységüket szemléli. A nemzetiségi identitáskeresés és öntudatosítás természetes velejárója a nemzetiségi szervezetek számának növekedése, tevékenységük szélesedése mind a politikai elismertség, mind a kulturális aktivitás irányába, a legtöbb energiát az anyanyelv-ápolás, a nemzetiségi oktatás és hagyományőrzés terén sikerült mozgósítani.

A magyarországi németeknek – miként a többi hazai nemzetiségnek is – megvannak a sajátos hagyományaik, nyelvi és kulturális örökségük és jól artikulált elképzeléseik tevékenységük továbbfejlesztéséről. A magyarországi városokban és falvakban élő német nemzetiség évszázadokon át nagymértékben járult hozzá a hazai polgárosodáshoz, és ezt a hagyományt ma is öntudatosan vállalja még akkor is, ha éppen a németiség az, amely az asszimiláció és bizonyos társadalmi-politikai körülmények hatására (kitelepítés, deklarált németellenesség és látens bizalmatlanság) az elmúlt évtizedekben mind létszámában sokat veszített, mind nyelvi hagyományaiban erősen megfogyatkozott. Kétszázezernél nagyobb lélekszámával még így is a legnagyobb magyarországi nemzetiség (ha a félmilliónál számosabb, de etnikai és társadalmi jellegében erősen eltérő problémákkal küszködő cigányságtól eltekintünk). A magyarországi német nemzetiség asszimilációjának a folyamata előrehaladt, ami részben éppen a magas civilizációs szinttel, az átlagosnál kedvezőbb gazdasági helyzettel és a sikeres társadalmi beilleszkedéssel magyarázható. Tény az, hogy a hagyományosan beszélt „sváb nyelv” használata egyre szűkebb körre, jórészt az idősebb nemzedék egymás közötti érintkezésére szorítkozik, a fiatalok jobb esetben kétnyelvűek, de a „modern, irodalmi németet” is nagobbrészt idegen nyelvként tanulják meg. (Természetesen „az öregek”, a sváb „nyelvi emlékek” és a családi hagyomány feltétlenül komoly motivációt jelent.)

Az anyanyelv-ismeret és az anyanyelvi kultúra megmentésének, megújításának folyamatában a könyvtári (és általában az olvasói) kultúra szerepe napjainkban felértékelődött. Az anyanyelven történő oktatás (legalább egyes tantárgyak esetében) nemcsak a hétköznapi nyelv és a szakszókincs használatát is természetessé teszi – már iskolás korban. Ezért rendkívül fontos, hogy az anyanyelvű oktatás az anyanyelvű olvasással egészüljön ki, ami leg-

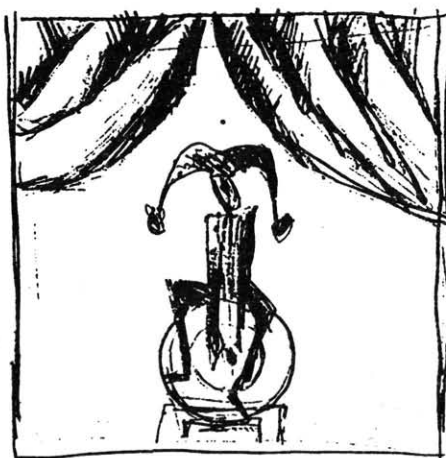
eredményesebben az iskolai nevelés és az iskolai könyvtárügy összekapcsolásával érhető el. A magyarországi német nemzetiségi iskolák könyvellátása korábban ugyanolyan színvonalon mozgott és ugyanolyan rendszerben működött, mint a többi nemzetiség községi könyvtári ellátása: az állomány döntő többségét hazai kiadású nyelvkönyvek, az egykori NDK-ból beszerzett szakkönyvek és szépirodalmi alkotások tették ki. Az állomány tartalma és minősége, korszerűsége és szelleme csak mérsékeltén motiválta olvasóit a nyelv megőrzésére vagy megtanulására, illetve a német kultúra megismerésére.

Az 1990-es évek kezdetén kialakult egészségesebb társadalmi légkör, a határok szabadabb válása, átjárhatósága, az egységes Németország létrejötte lendületet adott a magyarországi németek azonosságkeresési törekvéseinek is. Az oktatásügy, a könyv- és olvasáskutatás területén – mondhatni – látványos eredmények születtek. Ezt követően biztató növekedésnek indult a magyarországi német oktatási nyelvű iskolák és kollégiumok száma, de még inkább azoké, amelyek a német nyelvet kiemelt óraszámban és megemelt színvonalon (anyanyelvű tanárok bevonásával, anyanyelvű kiadású tankönyvekből) tanítják. A települési és iskolai könyvtárak korszerű állományának megteremtésében pedig komoly szerepet kaptak a testvérvárosi kapcsolat során érkezett ajándékcsomagok. A magyarországi német települések – részben az eredetkutatás okán, részben a gazdasági és kulturális kapcsolatteremtés szándékával – már hosszabb ideje törekednek anyaországi (vagy egyéb német nyelvű) településsel szorosabb és tartós kapcsolat kialakítására. Ennek a kapcsolatteremtésnek a legeredményesebb eleme éppen az ajándékkönyvek küldésének a megszervezése.

Az ajándékkönyv jelentheti a testvérváros polgárainak az adakozásból összegyűlt valódi „ajándékot”, de német cégek és intézmények alapítványi célra szánt pénzből tudatosan összeállított könyvállományt is, jelentheti az előző iskolaév tankönyveinek a gyűjteményét és a kiadók mindig és mindenhol keletkező fölőspéldány-állományának ésszerű megcsapolását.

Az ajándékkönyv-szállítmány többnyire együtt marad és a közösségi, illetve iskolai könyvtár állományát gyarapítja, de alkalmanként (ha az ajándékozó másképp nem rendelkezik, vagy a fenntartó hatóság másképp nem gondolja) felhasználható különböző nemzetiségi rendezvények, iskolai és területi vers- és prózazámó versenyek díjazására. A testvérvárosi könyvküldemények kézzelfoghatóan érzékeltetik a mai német könyv- és tankönyvkiadás színvonalát, bemutatják a mai német társadalom és kultúra eredményeit és lehetőségeit, a nyelvet tanulni akarók és az olvasni kívánók számára reális és árnyalt motivációt jelentenek. Különösen két kiadványfajta megjelenése adhat komoly lendületet a magyarországi németek olvasáskultúrájának: a német újságok és a gyermekkönyvek.

A testvérvárosi könyvküldemények jó részét a német napilapoknak és folyóiratoknak a közelmúltban megjelent évfolyamai teszik ki. Ezek a – természetesen nem napi hírértéket képviselő – kiadványok, nemcsak a közölt információk tömegével és színvonalával teszik vonzóvá magukat, hanem a saját nyelv megismertetésével a németül tanulni, vagy a nyelvet gyakorolni akarók számára könnyű és élvezetes olvasmányt jelenthetnek. Az ajándékkönyv-szállítmányok értéknövelő és kultúraterjesztő hatása mellett kisebb jelentőségű az a mellékkörülmény, hogy a küldemények nem a meglévő könyvállomány ismeretére épülnek, hogy a küldött könyvek tartalma esetenként nem illik a települési vagy iskolai könyvtár állományába. Gondot jelent to-

vábbá, hogy a könyvszállítmányok tartalma nem válik a báziskönyvtár számára közismertté (mivel a települési vagy az iskolai könyvtár tulajdonát képezi), így előfordulhat többszörös beszerzés, de problémát okozhat feldolgozása is, mivel kevés a nyelvet ismerő szakképzett községi könyvtáros. Mindezek a gondok és lehetőségek a tanácskozás három napja során többször és különböző hangsúllyal kerültek szóba.

*Hambuch Gézá*nak, a Magyarországi Németek Szövetsége elnökének az előadása hangzott el ezután, aki (németül kezdett, majd magyarra váltott) beszédében figyelmeztetett, hogy a nemzetiségi törvény önmagában nem jelent megoldást a magyarországi németiség politikai és kulturális gondjainak a megoldására. *Hambuch Géza* kemény szavakkal illette a magyar országgyűlést, amiért nem fogadta el a közvetlen nemzetiségi képviselőt parlamenti lehetőségét, de bizalmatlanságát fejezte ki a nemzetiségi önkormányzatok életképességét illetően is. A konferenciának két napig vitaanyagot szolgáltatott beszédének ez a része, amely az autonómia és az állami támogatás vagy beavatkozás mértékéről és formájáról hangzott el.

Sóron László előadásában a megyei könyvtári hálózat korábbi és mai rendszerét, a szervezeti felépítés lassú átalakulását ismertette. A merev és központi szabályozás megoldott ugyan egy sor szervezési és ellátási gondot, de – éppen a nemzetiségi települések könyvtárügyének évtizedes pangása és lassú sorvadása mutatja – nem érzékelt reális igényeket, és nem orvosolt valóságos bajokat. A korábbi szervezeti merevség feloldása, új működési formák keresése mindenképpen szükséges, de a valódi megújuláshoz sokkal többre van szükség, mint szervezési elvek és hierarchikus sorrendek cseréjére. Amennyire célszerűnek tűnő intézkedés a helyi önkormányzatok bevonása a települési könyvtárak fenntartásába és működtetésük finanszírozásába, annyira kockázatos megoldás volna, ha a községi könyvtárakat teljességgel sorukra hagyná az a könyvtári hálózat, amely évtizedeken át tevékenységüket kialakította és folyamatosan irányította. Fennáll ugyanis annak a veszélye, hogy a helyi önkormányzatok a könyvtárak ügyét kizárólag gazdasági megfontolások alapján kezelik, fenntartását vagy fejlesztését későbbre halasztják, ami sorvadásukhoz vagy megszűnésükhöz vezethet. Hasonlóan kockázatos lépés volna a települési könyvtárak feltétel nélküli és következetes összevonása

az iskolai könyvtárakkal, még ha az egységes és célzott fejlesztés bizonyos körülmények között indokoltnak tűnik is.

A már régen várt és hiányát egyre jobban éreztető, modern könyvtári törvény megoldásához az említett gondokra feltétlenül orvoslást kell találni. A nemzetiségi könyvtárügy problémáinak minél alaposabb ismerete és megnyugtató szabályozása nélkül a könyvtári törvény aligha felelhet meg a korszerűség követelményeinek. A konferencia résztvevői egyúttal arra is ajánlást tettek, hogy mindazokat az észrevételeket, megoldásra váró feladatokat összegyűjtik, amelyek eredménnyel járulhatnak hozzá a könyvtári törvény működőképességéhez. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár magára vállalta a nemzetiségi könyvtárügy témájában beérkező javaslatok gyűjtését, rendszerezését és továbbítását.

Amilyen problémák és gondok elméleti lehetőségként kerültek felszínre a tanácskozás első napján, ugyanolyanok vagy hasonlóak szerepeltek a második nap programján, amikor a konkrét tennivalók vagy megoldási módok szövegezésére került sor. A kerekasztal-beszélgetésen rövid ismertetés hangzott el az OIK Nemzetiségi Főosztályán kialakított etnikai és nemzetiségi sajtóadatbázisról. Az évtizedes múltra visszatekintő, de anyaggyűjtési és tárolási módszerében már nem igazán korszerű korábbi bibliográfiai és tájékoztató tevékenységet 1992-től új, számítógépen tárolt és egységesített sajtóadatbázis váltotta fel. Az adatbázis alapját mintegy kétszáz (magyar és idegennyelvű hazai és külföldi) újság és folyóirat alkotja, amelyek a Magyarországon és a világ többi országában élő nemzetiségekkel foglalkoznak – beleértve a határon túli magyarságot is. Az évente kb. ötezer cikket tároló adatbázis áttekinthetővé és használhatóvá tételére az OIK Nemzetiségi Főosztálya – a számítógépes lehetőségek figyelembevételével – egységes feldolgozási és tárgyszó-rendszert dolgozott ki. A tárgyszórendszer az egyes nemzetiségek speciális problémáit és a kisebbségkutatás tudományos fogalomkincsét egyesíti, többoldalúan felhasználható forrásanyagot szolgáltatva ezzel mind az elméleti szakembereknek, mind a nemzetiségi politika felelőseinek és döntéshozókészítőinek. A nemzetiségi sajtóadatbázis minden érdeklődő számára hozzáférhető, anyaga továbbra is periodikusan, bibliográfia formájában jelenik meg.

A folyamatos nemzetiségi tájékoztatást a résztvevők valamennyien fontosnak ítélték, ugyanakkor az Országos Idegennyelvű Könyvtár korábbi kiadványait csak igen hézagosan ismerték. Ez az eset is arra figyelmeztet, hogy az OIK nemzetiségi kiadványainak (akár kutatásokról, akár bibliográfiáról van szó), nagyobb publicitást kell teremteni, az elektromos és az írott tömegkommunikációs eszközöket be kell vonni a népszerűsítésbe, a közvetlenül érintetteket pedig pontosan tájékoztatni kell a megjelenő kiadványokról.

A kerekasztal-beszélgetésen résztvevő báziskönyvtári vezetők közül többen panaszkodtak amiatt, hogy a beszerzési keret összegét későn tudatják velük, így a megrendelések folyamatossága veszélybe kerül, állandóan a túlköltekezés réme kísért munkájukban, illetve a félelem, hogy év végén nem tudják a nemzetiségi könyvvásárlásra fordítható, amúgy is csekély összeget ésszerűen elkölteni. A Tolna megyei német nemzetiségi települések jelenlévő könyvtárosai viszont az aggasztóan alacsony keretösszegre panaszkodtak, amely gyakran mindössze 2-3 idegennyelvű könyv éves megvásárlására elegendő, és amelyből képtelenség tudatosan állományt fejleszteni. Többen szóltak a hazai és külföldi pályázatokról, amelyek segítségével – elnyerésük esetén – valóban szerezhetnek nagyértékű és jelentős mennyiségű könyvet.

Ilyen esetben viszont gondot okozhat a könyvek szakszerű feldolgozása, amit korábban a báziskönyvtár végzett. Sőt, sok településen az is problémát jelent, hogy a könyvtáros nem beszéli (megfelelő szinten) az ott élő nemzetiség nyelvét, ha pedig megtanulja: nyelvtudásával jobban jövedelmező állásba megy, mint a könyvtárosság. Több báziskönyvtár hosszabb ideje külön munkaként végzi a Nemzetiségi Új Könyvek füzetének a fénymásolását és szétküldését megyéje nemzetiségi könyvtárai számára, mivel a NUK füzetéből egyetlen példányt kap. A Könyvtárellátó Vállalat jelenlévő képviselői biztosították a báziskönyvtárakat, hogy semmi akadályja további példányok küldésének.

A beszélgetés résztvevői közül többen megnyugvással említették azt a tendenciát, hogy egyre erőteljesebbé válik a községi és az iskolai könyvtárak kapcsolata. Mind a községi, mind az iskolai könyvtár olvasói között örvendetesen nő a nemzetiségi gyerekek és fiatalok száma, tehát a könyvtárbeszerzéseknél is elsősorban ezeknek a korosztályoknak az olvasói igényeit kell megcélózni. A külföldi ajándékkönyv-szállítmányokban is feltűnően nagy a gyermekkönyvek aránya, a küldemények összeállítói is nyilván az alapoktól kívánják támogatni az anyanyelvtanulást.

A konferencia harmadik napjának programját a vendéglátó Tolna Megyei Könyvtár állította össze. A könyvtár fejlesztésének távlatait *Elekes Eduárdné* könyvtárigazgató ismertette, külön hangsúlyozva a közelmúltban létesített stúdió szerepét az idegennyelvtanulásban. A báziskönyvtár és a megyei nemzetiségi települések könyvtárainak kapcsolatáról *Gacsáhy István* német referens számolt be. Az anyanyelv megőrzésének, felelevenítésének, illetve idegennyelvként tanulásának összefüggéseiről a szekszárdi Illyés Gyula főiskola idegennyelvű lektorátusának a vezetője tartott ismertetést. Végül *Beathe Detlef*, a budapesti Goethe-Intézet könyvtárának vezetője szólt a német kultúra és a magyarországi német nemzetiség kapcsolatáról, arról a tudományos igényű vizsgálatról, amelyet a Goethe-Intézet több magyarországi nemzetiségi település olvasási szokásairól végzett, illetve arról a jó együttműködésről, amely az Intézetet a Tolna Megyei Könyvtárhoz köti.

A Tolna Megyei Közgyűlés és a Megyei Könyvtár vezetői és munkatársai valóban mindent megtettek, hogy a résztvevők számára tartalmassá tegyék a szekszárdi tanácskozási napjait. A zökkenőmentes lebonyolítás mellett emlékezetes kulturális programokról és baráti összejövetelekről is gondoskodtak. Megemlítendő a Holló-együttes kétnyelvű műsora, amelyre a szekszárdi katolikus németek Szent-István művelődési házában került sor. De emlékezetes volt látogatásunk a Babits Mihály-emlékházban és a hangversenyteremmé alakított egykori zsinagógában, vagy a XVIII. századi Kálvárián tett séta.

A magyarországi német nemzetiségek könyvtárügyével foglalkozó konferencia szekszárdi megrendezése feltétlenül szerencsésnek bizonyult, „az eredeti helyszínen” (vagy ahhoz közel) realisabb körülmények között volt mód tanulmányozni egy nemzetiség nyelvi, kulturális értékeit, helyzetének változását, az ebből fakadó előnyöket és tennivalókat. Együttal az is újra bebizonyosodott, hogy a könyvtárügy milyen nagymértékben összetett terület, fejlesztése elképzelhetetlen a szükséges törvényi szabályozás nélkül, a megfelelő szakmai felkészültség és végiggondoltság nélkül és összességében megoldhatatlan a városainkban és falvainkban élő német nemzetiség érdekeinek és érdeklődésének az állandó figyelemmel kísérése nélkül.

Lukáts János